

Eduskunta,
hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Hallintovaliokunnan kokous 10.9.2025 klo 11.15 / HE 62/2025 vp

Maahanmuuttoviraston lausunto hallituksen esityksestä HE 62/2025 vp

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisessa asiassa. Virastolla on ollut mahdollisuus osallistua aktiivisesti hallituksen esityksen valmisteluun ja viraston näkemyksiä on huomioitu jo valmistelun aikana.

Maahanmuuttoviraston arvion mukaan vaikutukset viraston toimintaan olisivat merkittäviä. Virasto arvioi, että lakimuutosten myötä pysyviä oleskelulupia koskevien hakemusten määrä voisi pitkällä tähtäimellä vähentyä. Toisaalta lupaharkinnan yhteydessä arvioitavat uudet kotoutumisedellytykset johtavat siihen, että hakemusten käsittely on aiempaa haastavampaa sekä hitaampaa. Uusien määräaikaisten oleskelulupia koskevien hakemusten määrän odotetaan vastaavasti nousevan. Virasto pitää mahdollisena, että kansalaisuushakemusten määrä suhteessa pysyvien oleskelulupahakemusten määrään voisi nousta. Ehdotettujen tiukennusten myötä esimerkiksi pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan edellytykset nousevat kielitaitovaatimuksen osalta kansalaisuuslain mukaisia edellytyksiä korkeammalle.

Käytännön soveltamistyön kannalta Maahanmuuttovirasto pitää tärkeänä, että laki on selkeä ja jättää mahdollisimman vähän tulkinnanvaraa. Maahanmuuttovirasto arvioi, että ehdotetun 56 b §:n 1 momentin soveltaminen voi johtaa haastaviin tulkintatilanteisiin toimeentuloedellytyksen arvioinnin osalta. Nykyisen soveltamiskäytännön mukaan ulkomaalaislain 39 §:n mukainen toimeentuloedellytyksen arviointi perustuu jatkuvan oleskeluluvan edellytysten arviointiin pysyvien oleskelulupien osalta. Koska ehdotetun 56 b §:n 1 momentin sanamuodossa ei viitata jatkuvan oleskeluluvan edellytysten olemassaoloon, jää toimeentuloedellytyksen soveltuminen jokseenkin epäselväksi. Hallituksen esityksen mukaan ehdotetun sääntelyn tarkoituksena ei ole muuttaa sitä, miten ulkomaalaislain yleisiä edellytyksiä, kuten toimeentuloedellytystä tulisi jatkossa soveltaa. Tätä on pidettävä kannatettavana, kun otetaan huomioon sääntelyllä tarkoitetut muutokset. Maahanmuuttoviraston näkökulmasta esimerkiksi seuraava muutos 56 b §:n 1 momentin sanamuotoon selventäisi käytännön soveltamista toimeentuloedellytyksen osalta: "Alle 18-vuotiaalle ulkomaalaiselle pysyvä oleskelulupa myönnetään, jos hän täyttää jatkuvan oleskeluluvan edellytykset ja hänen huoltajalleen on myönnetty pysyvä oleskelulupa tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa, joka on edelleen voimassa ja pysyvän oleskeluluvan myöntämiselle ei ole tässä laissa tarkoitettuja esteitä." Selkeä viittaus jatkuvan oleskeluluvan edellytyksiin yhtäältä noudattaisi ulkomaalaislain 39 §:n

mukaista sääntelytekniikkaa ja toisaalta osaltaan toteuttaisi hallitusohjelmaankin kirjattuja tavoitteita ulkomaalaislain oleskelulupajärjestelmän selkeyttämisestä.

Maahanmuuttovirastolle on varattu mahdollisuus kokonaisharkintaan tapauksissa, joissa työssäoloehdon mukainen palkkamäärä täyttyy, mutta hakijalla näyttäisi olevan kuitenkin poikkeuksellisia olosuhteita, kuten erittäin vähäinen työtuntien määrä mutta vastaavasti erittäin korkea tuntipalkka. Maahanmuuttovirasto pitää kannatettavana sitä hallituksen esityksestä ilmenevää lähtökohtaa, että päätoimisuuden arviointi on kytketty työstä saatavaan taloudelliseen vastikkeeseen. Sen sijaan yrittäjän työssäoloehdon päätoimisuuden arviointi voi johtaa käytännön soveltamistyössä tulkintavaikeuksiin. Hallituksen esityksen mukaan kyse tältä osin yrittäjän ajankäyttöön liittyvästä kokonaisharkinnasta, jolloin päätoimisuutta ei voitaisi vastaavalla tavalla kytkeä hänen saamiinsa tuloihin. Maahanmuuttovirasto arvion mukaan tämän kokonaisharkinnan tekeminen ilman täsmällisempiä raja-arvoja voi olla vaikeaa sekä hidasta.

Hallituksen esityksen mukaan Maahanmuuttovirastolle jää harkintavaltaa myös ehdotetun 56 c §:n 4 momentissa mainitun Suomen ulkopuolella tapahtuneen oleskelun lyhytaikaisuuden suhteen. Käytännön soveltamistyön ja hakijoiden yhdenmukaisen kohtelun kannalta olisi tarkoituksenmukaista, jos ilmaus lyhytaikaisesta oleskelusta olisi määritelty täsmällisemmin. Virasto haluaa painottaa, että mitä enemmän tapauskohtainen kokonaisharkinta ohjaa päätöksentekoa esimerkiksi lain sanamuodosta ilmenevien konkreettisten raja-arvojen sijaan, sitä hitaammaksi päätöksenteko voi muodostua eikä automaatiota ole mahdollista hyödyntää.

Hallituksen esityksen mukaan viraston tulisi huomioida hakijan toimeentulotukijaksena myös sellaiset jaksot, jolloin hänen perheenjäsenelleen on myönnetty toimeentulotukea. Maahanmuuttovirasto on tunnistanut tähän liittyen puutteita KELA-järjestelmän tuottamien tietojen osalta ja Kela on vahvistanut virastolle, että toimeentulotuki näkyy ainoastaan sen henkilön rekisterihaussa, joka on tehnyt toimeentulotukihakemuksen riippumatta siitä, onko tukea myönnetty koko perheelle. Käytännössä tämä johtaa asian selvittämiseen, tietosuojaan ja tekniseen toteutukseen liittyviin haasteisiin. Virasto joutunee lähettämään runsaasti selvityspyyntöjä hakijoille riittävien tietojen saamiseksi, jolloin hakijan päätettäväksi jää mitä tietoja hän antaa virastolle. Yleisesti ottaen viraston voi olla mahdotonta selvittää hakijan perheenjäsenien sekä eritoten avopuolisoiden ja entisten puolisoiden toimeentulotukiasioita. Viraston kannalta toimeentulotukien huomioimista selkeyttäisi se, että toimeentulotukijaksojen selvittämisen ulkopuolelle jätettäisiin tässä yhteydessä perheenjäsenet tai se rajattaisiin koskemaan vain nykyisiä perheenjäseniä. Toisaalta Maahanmuuttovirasto tunnistaa sen hallituksen esityksessä mainitun riskin, että tällöin toimeentuloa voisi tarkoituksella hakea se perheenjäsen, jonka oleskelulupiin toimeentulotukiin turvautuminen ei vaikuttaisi. Myös väärinkäytösten riskin näkökulmasta olisi kuitenkin perusteltua rajata ainakin entiset perheenjäsenet selvittämisen ulkopuolelle, sillä väärinkäytöksiä tapahtuisi oletettavasti vain nykyisten perheenjäsenien osalta.

Maahanmuuttoviraston tietojen mukaan Rajavartiolaitoksen rekisterissä olevat tiedot Schengen-ulkorajaylityksistä säilytetään viiden vuoden ajan. Käytännössä Maahanmuuttovirasto ei siis pysty saamaan kyseisiä rekisteritietoja tätä pidemmältä ajalta, mikä yhtäältä hankaloittaa kuuden vuoden asumisaikaedellytyksen arviointia viranomaislähtöisesti ja toisaalta korostaa hakijalta saatavan luotettavan selvityksen

merkitystä. Mikäli rekisteritietoja ei ole saatavilla, joudutaan päätösharkinnassa nojautumaan ainoastaan hakijan itsensä antamaan selvitykseen.

Maahanmuuttovirasto näkee tärkeänä painottaa sitä, että lakiehdotuksella on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia virastolle. Henkilöstöresurssiin tarvitaan lisäyksiä, jotta käsittelyajat pysyvien oleskelulupien osalta eivät pitenisi uusien kotoutumisedellytysten arvioinnin myötä. Virasto pitää mahdollisena, että kansainvälistä suojelua saaneiden henkilöiden määräaikaisten jatkolupahakemusten määrä kasvaisi, mikä johtaisi viraston osalta tulonmenetyksiin kyseisten hakemusten ollessa maksuttomia. Lisäksi virastossa on jo aloitettu järjestelmäkehitykset johtuen niiden laajuudesta sekä ilmoitetusta lain voimaantulosta. Järjestelmäkehityksistä on jo aiheutunut virastolle kustannuksia ja niitä aiheutuu vielä jatkossakin.

Oikeus- ja asiantuntijapalveluiden yksikön johtaja

Johanna Waal

Erityisasiantuntija

Maria Lehto

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.
Maahanmuuttovirasto 09.09.2025 klo 11:02. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.